

1e Turap 2023

1.1 Jeugd en onderwijs

1.1.1 Subsidieplafonds € 42.600 nadeel (meerjarig)

Bij het vaststellen van de subsidieplafonds 2023 is in september 2022 een indexatie van 3,73% gehanteerd. Bij het beoordelen van de subsidieaanvragen bleek dit voor veel maatschappelijke partijen niet voldoende om dezelfde dienstverlening te kunnen blijven leveren. Om te zorgen dat we de dienstverlening kunnen continueren, passen we het indexatiepercentage aan naar die van de OVA (overheidsbijdrage in de arbeidskostenontwikkeling). Voor 2023 is dit percentage 4,74%, waardoor de subsidieplafonds met 1,01% verhoogd worden. Dit is een verhoging van de subsidieplafonds met € 42.580. Deze verhoging heeft betrekking op alle clusters binnen de afdeling Samenleving.

Deze verhoging wordt opgevangen vanuit de stelpost voor indexering.

1.1.2 Indexering specialistische jeugdhulp € 160.000 nadeel (meerjarig)

Het behouden en werven van personeel in de jeugdzorgsector is een enorme uitdaging in deze tijd van personeelskrapte. Op dit moment brengt het verloop van personeel en het niet kunnen aantrekken van personeel de continuïteit van de zorg in het geding. Daarvoor is het van belang dat er een marktconform salaris wordt betaald aan zorgmedewerkers. Hierdoor hebben de aanbieders van hoogspecialistische jeugdhulp een hogere indexatie aangevraagd (7,16%) dan de OVA indexatie die is opgenomen in de programmabegroting 2023 (daarin is gerekend met 3,73%).

De verhoging van de indexatie vertegenwoordigt een bedrag van €160.000. Dit bedrag wordt ingezet om personeel te behouden en aan te trekken door een marktconform loon te (kunnen) betalen. Daaronder ligt dat de zorgaanbieders in toenemende mate hoger gespecialiseerd en gekwalificeerd personeel moeten inzetten voor de zorgtrajecten die steeds zwaarder worden in intensiteit en duur. Hierdoor is het van belang dat ervaren, hoog gespecialiseerd en gekwalificeerd personeel behouden wordt en er meer hoger opgeleid personeel aangenomen wordt.

Deze verhoging wordt opgevangen vanuit de stelpost voor indexering.

1.1.3 Voorzieningen specialistische jeugdhulp € 400.000 nadeel (eenjarig)

Inleiding

Voor 2023 stellen we voor om het budget voor hoogspecialistische jeugdhulp (HSJH) te verhogen met € 400.000. Voor de overige onderdelen van de specialistische jeugdhulp zijn een prognose en dashboard nog volop in ontwikkeling en is ten tijde van het opstellen van deze 1e Turap nog weinig zicht op de trends en ontwikkelingen in de eerste maanden van dit jaar. Medio 2023 hebben we een completer beeld van de uiteindelijke prognose voor 2023 en de eventuele financiële gevolgen daarvan zullen in de 2e Turap aan de raad worden voorgelegd.

In onderstaande toelichting gaan we nader in op de aanleiding voor het verzoek om het budget te verhogen, onzekere factoren waarmee we geconfronteerd worden, het opstellen van de prognose 2023 en het perspectief op (middel)lange termijn.

Trend in mentale gezondheid jeugd

In 2022 was er sprake van hogere cliëntaantallen bij de 10 kernpartners voor hoogspecialistische jeugdhulp (HSJH) dan oorspronkelijk voorzien (286 i.p.v. 252 cliënten). De voornaamste reden dat cliëntaantallen stijgen is niet dat de instroom van nieuwe cliënten stijgt, maar vooral dat de uitstroom stagneert. Ook geven deze kernpartners aan dat de zwaarte en duur van de benodigde behandelingen toeneemt. We zien daarbij vooral een stijging bij ambulante jeugdhulp, gericht op behandeling in de eigen omgeving van het kind.

Deze stijging in cliëntaantallen en zwaarte plus duur van de behandelingen sluit aan bij een zorgelijke landelijke trend die de GGD ook in haar Corona Gezondheidsmonitor voor Jongvolwassenen (2021) signaleert. Daaruit blijkt enerzijds dat driekwart van de jongeren in Uithoorn zich (zeer) gelukkig voelt. Tegelijkertijd is in vijf jaar tijd het aantal jongvolwassenen met psychische klachten bijna verdubbeld. Een trend die al was ingezet voor de Corona periode, maar waarop Corona een negatieve invloed heeft gehad. Uit de monitor blijkt dat coronamaatregelen zoals lockdowns, sluiting van scholen, digitale lessen en 1,5 meter afstand houden, diep hebben ingegrepen op het dagelijks leven van jongeren. Ook persoonlijke gebeurtenissen die jongeren hebben meegemaakt tijdens de coronaperiode, zoals in quarantaine gaan, het doormaken van corona of ziekte of overlijden van een naaste, kunnen grote impact hebben. In Uithoorn heeft najaar 2021 20% van de jongeren aangegeven nog steeds last te hebben van deze gebeurtenis(sen), vergelijkbaar met het landelijke percentage.

Daarnaast is er ook sprake van landelijk beleid dat bijdraagt aan een toenemend beroep op jeugdhulp. Zo zijn er wachtlijsten voor de volwassenen GGZ, terwijl een groot deel van de ouders van jeugdigen met hulp GGZ-problematiek hebben. Daarnaast is er een hoge drempel voor een beroep op de Wet Langdurige Zorg, waardoor jeugdigen op hulp vanuit gemeenten zijn aangewezen en is de toegang tot hulp op basis van de Jeugdwet ruim geformuleerd, waardoor er bijvoorbeeld geen eigen bijdrage gevraagd kan worden in tegenstelling tot andere voorzieningen.

Doorwerking in lumpsum HSJH 2023

Uithoorn is gezamenlijk met drie andere gemeenten (Amsterdam, Diemen en Ouder-Amstel) en tien kernpartners voor hoogspecialistische jeugdhulp (HSJH) met ingang van 2022 een taakgerichte samenwerking aangegaan. Hierin worden jaarlijks afspraken gemaakt over de uitvoering van de hoog specialistische jeugdhulp, zoals over het lumpsumbedrag per kernpartner en het verwachten aantal jeugdigen (per zorgvorm) dat in een jaar bereikt wordt.

In 2022 werkten we voor het eerst met een dergelijke lumpsum en was de inschatting gedaan op basis historische gegevens. Na dit eerste jaar hebben we nu meer zicht op de aantallen en benodigde (zwaardere) zorgvormen. Bij de gesprekken met de kernpartners over de lumpsum met bijbehorende cliëntaantallen is vanuit hen aangegeven dat de trend van stijgende cliëntaantallen en zwaardere en langduriger behandelingen vraagt om een verhoging van het beschikbare budget, omdat anders cliëntenstops op korte termijn onvermijdelijk zijn. Tot op heden is het uitgangspunt in Uithoorn dat jeugdigen de hulp krijgen die nodig wordt geacht door een verwijzer (gemeente, huisarts of jeugdbescherming). Om volgens dat uitgangspunt te kunnen blijven werken, is in 2023 in ieder geval aanvullend budget ter hoogte van € 400.000 nodig en dat wordt in deze 1e Turap aangevraagd. Dit aanvullend budget is naar verwachting voldoende om in ieder geval tot de zomer van 2023 cliëntenstops bij de kernpartners als gevolg van een tekort aan financiële middelen te voorkomen. Dit betekent overigens niet automatisch dat er geen wachtlijsten voor jeugdhulp zijn, maar die zijn dan het gevolg van personeelstekort en/of een tekort aan geschikte locaties voor jeugdhulpaanbieders.

Naast dit aanvullende budget zal ook (nog) intensiever ingezet gaan worden op het bevorderen van de mentale gezondheid van jeugd en op kostenbeheersing binnen de specialistische jeugdhulp. Daarbij bouwen we voort op de aanbevelingen uit de projecten 'Sturen op inhoudelijke beleidslijnen' en 'Vergroten kostenbewustzijn', die in 2022 zijn uitgevoerd als onderdeel van het programma datagedreven sturen in het sociaal domein. Deze intensievere aanpak wordt in paragraaf 1.1.4 verder toegelicht.

Onzekere factoren

De jeugdwet is een open einde regeling. Dat betekent dat de gemeente verplicht is om zorg voor jeugdigen toe te kennen die dat nodig hebben. De gemeenten kan de instroom van nieuwe cliënten dus niet volledig stoppen, wel tot op zekere hoogte sturen. Waarbij gemeenten een (zeer) beperkte invloed hebben op belangrijke verwijzers (huisartsen en jeugdbescherming) die circa 50% van de verwijzingen doen. Daarbij lopen kleinere gemeenten verhoudingsgewijs meer risico, omdat enkele dure trajecten grote invloed op het totaal van de kosten van de Jeugdzorg. Instroom van dit type cliënt kunnen we niet voorzien noch uitsluiten en juist bij deze cliënten is intensieve hulp vaak dringend en zonder uitstel nodig.

Prognose 2023

In deze 1e Turap worden aanvullende middelen gevraagd aan de raad voor de hoogspecialistische jeugdhulp (HSJH). Daarnaast bestaat de jeugdhulp nog uit de enkelvoudige specialistische jeugdhulp (ESJH), jeugdbescherming, jeugdbescherming, dyslexie, individuele betaalovereenkomsten (IBO's) voor specialistisch aanbod dat niet is ingekocht bij vaste aanbieders en het zogenaamde Landelijk Transitiearrangement (LTA) bestaande uit een set aan afspraken die landelijk door de VNG wordt gemaakt voor aanbieders met uitzonderlijk aanbod.

In het kader van het programma datagedreven sturen in het sociaal domein is in 2022 gestart met het opstellen van een verbeterde prognose voor de jeugdhulp, om vooraf inzicht te krijgen in de verwachte ontwikkelingen en daarmee aan college en raad keuzemogelijkheden te bieden. Deze prognose is nog volop in ontwikkeling en er wordt een dashboard gebouwd om de onderliggende trends en ontwikkelingen in beeld te brengen. Ook wordt gekeken naar de mogelijke invloed van de feitelijk gerealiseerde uitgaven en de invoering van het woonplaatsbeginsel in 2022 op de prognose voor 2023 en verder.

Het prognosemodel en het dashboard zijn dus nog volop in ontwikkeling en daarnaast is ten tijde van het opstellen van deze 1e Turap nog weinig zicht op de trends en ontwikkelingen in de eerste maanden van dit jaar. Daarmee is het nog te vroeg om in deze 1e Turap reeds aanvullende middelen aan te vragen voor de niet-HSJH onderdelen van de begroting. Naar verwachting hebben we medio 2023 een completer beeld van de uiteindelijke prognose voor 2023 en de eventuele financiële gevolgen daarvan zullen in de 2e Turap aan de raad worden voorgelegd.

Perspectief

De afgelopen jaren is een toenemende vraag naar langdurigere en zwaardere jeugdhulp ontstaan, overigens niet alleen in Uithoorn. Dit is in de eerste plaats zorgelijk omdat het iets zegt over de mentale gezondheid van de jeugd in Uithoorn. Tegelijkertijd heeft deze toenemende vraag ook een aanzienlijke impact op de gemeentelijke begroting. Zoals gezegd gaan we verder met het bevorderen van de mentale gezondheid van de jeugd en met maatregelen voor kostenbeheersing van de jeugdhulp (zie ook paragraaf 1.1.4).

De vraag is wel, zeker in meerjarenperspectief, of continuering van het huidige beleid ook financieel haalbaar is. Dit vraagstuk wordt verder uitgewerkt, waarbij gekeken zal worden naar verschillende scenario's. Waaronder het scenario continuering van het huidige beleid waarbij alle doorverwijzingen voor jeugdhulp vanuit de professionele verwijzers (gemeente, huisartsen en jeugdbescherming) worden gehonoreerd. Maar ook het scenario geregleerde instroom, waarbij het beschikbare financiële kader leidend is en gewerkt gaat worden met een geregleerde instroom als dat kader is uitgenut. Als er dan bijvoorbeeld sprake is van veiligheidsrisico's of een andere urgentie of het een justitiële maatregel betreft, komt een jeugdige niet op een wachtlijst en kan hij/zij toch geregleerd instromen.

Voor dergelijke scenario's zullen we de maatschappelijke en financiële effecten gaan uitwerken en als het financiële perspectief daar aanleiding voor geeft dan zullen we deze scenario's ook aan u voorleggen.

1.1.4 Aanpak bevorderen mentale gezondheid jeugd en tekorten jeugdhulp € 45.000 nadeel (eenjarig)

Zoals geschetst in paragraaf 1.1.3 zien we zowel een verslechtering van de mentale gezondheid van een deel van de jeugd in Uithoorn als een stijging van de tekorten voor het budget van jeugdhulp. Deze vragen om een (nog) intensievere aanpak op beide terreinen.

Bevorderen mentale gezondheid jeugd

Op dit moment zetten we reeds een divers scala aan interventies in die erop gericht zijn om de mentale gezondheid van de jeugd in Uithoorn te bevorderen en de stap naar specialistische jeugdhulp te voorkomen. Denk daarbij aan de Ouder Kind Adviseurs (OKA's), de Jeugdspecialisten in de Wijk, Praktijkondersteuners bij de huisartsen (POH) Jeugd GGZ en het project Buurtgezinnen. Samen met de GGD en scholen bespreken we de bevindingen van het programma Gezonde School van de GGD om te kijken waar nog aanvullende inzet nodig en mogelijk is.

Daarnaast heeft de gemeente vanuit het rijk middelen ontvangen voor het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) die we ook deels gaan inzetten om mentale gezondheid te bevorderen. Zo gaan we bijvoorbeeld starten met activiteiten gericht op leefstijl en ontmoeten binnen het thema 'Lekker in je vel in Uithoorn' en met het stimuleren van Oudercafés voor ontmoetingen rond opvoedproblematiek.

Aanpak tekorten jeugdhulp

Vele gemeenten hebben te maken met tekorten op de jeugdhulp. De middelen van het Rijk zijn onvoldoende om alle kosten te dekken. In het kader van het programma Datagedreven sturen in het sociaal domein zijn in 2022 twee projecten uitgevoerd in relatie tot dit vraagstuk: het project 'Sturen op inhoudelijke beleidslijnen' en het project 'Vergroten kostenbewustzijn binnen specialistische jeugdhulp'.

Deze projecten bevestigen het (landelijke) beeld dat er lokaal moeilijk te sturen is op een open einde regeling als de Jeugdwet. Tegelijkertijd zijn er in deze projecten wel degelijk interventies geïdentificeerd om op korte en (middel)lange termijn meer grip op de kosten te krijgen:

1. Voor de korte termijn liggen deze mogelijkheden voornamelijk bij het beperken van de instroom van nieuwe cliënten en het bevorderen van de uitstroom van cliënten